

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ
ЯК ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ**

Збірник наукових праць

Випуск 21

**ДО 300-річчя 3 ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ**

Харків - 2022

ЗМІСТ

Білоусова Людмила, Пономарьова Наталія Валентина Дмитрівна Зоря. Людина факультету	5
Бобровська Ірина Історичні та філософські передумови естетичного сприймання творів літератури	12
Веприк Світлана, Настаченко Максим Організація зворотного зв'язку зі школярами в умовах змішаного навчання	18
Воробйова Наталя, Андрієвська Віра, Остапенко Людмила Становлення та розвиток медіаосвіти в Україні	27
Гайдусь Андрій Аналіз мережевих фільтрів та інспекторів стану для забезпечення безпеки корпоративних мереж засобами міжмережевого екранування	34
Гребешкова Анастасія Розвиток інфографіки в історичному аспекті	41
Давіденко Анастасія, Андрієвська Віра Теоретичні основи розробки дидактичних матеріалів для навчання школярів основ програмування	49
Дубовік Таїсія, Олефіренко Надія Особливості реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні інформатики в профільній школі	54
Жукова Анна Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті у процесі формування лідерської компетенції студентів закладів фахової передвищої освіти	63
Захаров Владислав, Гайдусь Андрій Технології розробки електронного посібника для навчання школярів	69

УДК 373.31 : 004

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7443072>

Воробйова Наталя

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

кафедра інформатики

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Андрієвська Віра

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформатики

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

<https://orcid.org/0000-0003-1632-4045>

Остапенко Людмила

старший викладач кафедри інформатики

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

<https://orcid.org/0000-0003-4382-0255>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МЕДІАОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті акцентовано увагу на етапах становлення та розвитку медіаосвіти в Україні. Проведений аналіз надав змоги уточнити такі основні етапи: експериментальний етап (2010-2013 роки); етап поступового укорінення медіаосвіти та стандартизації вимог (2014–2016 роки); етап подальшого розвитку медіаосвіти та завершення її масового впровадження (2017–2020 роки). Аналіз етапів становлення та розвитку медіаосвіти в Україні довів необхідність здійснення ранньої медіаосвіти.

Ключові слова: становлення; розвиток; медіаосвіта.

Постановка проблеми дослідження. Сьогодні стрімке поширення медіа гостро ставить питання розвитку медіаосвіти в Україні, адже саме медіаосвіта надає змоги уберегти підростаючі покоління від маніпуляції чи експлуатації з боку мас-медіа і розвивати / прищеплювати інформаційну культуру [1; 2; 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Медіа стали об'єктом наукових досліджень широкого кола освітянської спільноти в Україні (О. Волошенюк, В. Іванова, Л. Кульчинської, О. Моркогуз, Л. Остапенко, О. Яцишин та ін.). Основну мету вітчизняні науковці, педагоги-практики вбачають в опануванні здобувачами освіти мови засобів масової

інформації, навчанні їх аналізувати медіатексти, а отже, формуванні навичок адаптації в світі медіакультури. Водночас, за останні десятиліття медіаосвіта отримало широке визнання й в світі, але прогрес варіюється залежно від країни або регіону [3; 4].

Мета статті полягає у висвітленні етапів становлення та розвитку медіаосвіти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2000 роках уперше в історії української освіти розпочалося викладання курсу «Теорія масової комунікації» в Інституті журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У 2002 році у цьому закладі була створена перша кафедра теорії масової комунікації (О. Зернецька, В. Іванов, С. Квіт та ін.). Праці вчених були присвячені всебічному аналізу масових комунікацій на основі актуалізації зарубіжного та українського досвіду [2]. Водночас освітня політика стосовно медіа в Україні розвивається у форматі різноманітних заходів. Так, у 2010 році розроблено і прийнято Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні (постанова Президії Національної академії педагогічних наук України від 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150). Головною метою Концепції стало сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективною взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей. У Концепції також подано трактування основних термінів, визначено завдання, основні принципи медіаосвіти, вказано пріоритетні напрями розвитку медіаосвіти в Україні, її форми, а також основні етапи й умови реалізації Концепції, зокрема:

I. Експериментальний етап (2010–2013 роки) [6]:

1. Організація всеукраїнського експерименту з упровадження медіаосвіти в загальноосвітніх закладах (курс медіакультури для учнів старшої школи).
2. Розробка навчальних програм та організація експерименту з підготовки медіапедагогів і медіапсихологів на базі ВНЗ та закладів системи післядипломної педагогічної освіти.
3. Експериментальне розширення медіаосвітньої практики на всіх

ступенях шкільного навчання, дошкільної, позашкільної освіти та освіти дорослих.

4. Формування позитивної громадської думки населення України (молодь, вчителі, вихователі, батьки) щодо цінності впровадження медіаосвіти.

II. Етап поступового укорінення медіаосвіти та стандартизації вимог (2014–2016 роки) [6]:

1. Організація обговорення результатів експериментального впровадження медіаосвіти в педагогічну практику.
2. Розробка та затвердження державних стандартів фахової підготовки медіа педагогів.
3. Започаткування масової підготовки медіапедагогів у ВНЗ та закладах післядипломної педагогічної освіти.
4. Підготовка інформаційно-методичних матеріалів, програмного інформаційно-комунікаційного забезпечення, відеотек тощо.
5. Запровадження інтегрованої медіаосвіти в початковій та основній школі, факультативних медіаосвітніх курсів, активізація роботи шкільних медіаосвітніх студій різного профілю, гурткової роботи.
6. Розробка та апробація варіантів курсу медіакультури для старшокласників.
7. Поширення позашкільної медіаосвітньої практики.
8. Організація систематичного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів з питань викладання курсів медіакультури.

III. Етап подальшого розвитку медіаосвіти та завершення її масового впровадження (2017–2020 роки) [6]:

1. Науково-методичне та організаційне забезпечення процесу широкого впровадження медіаосвіти.
2. Уведення медіаосвітньої складової у навчальні програми вищої школи з гуманітарної підготовки фахівців усіх профілів;
3. Розвиток матеріально-технічної бази всіх ланок медіаосвіти, оснащення медіапедагогів передовими технологіями.
4. Активізація співпраці освітян з медіавиробниками.
5. Розроблення прикладних науково-дослідних тем з питань підвищення ефективності медіаосвіти для забезпечення наукового супроводу її впровадження.

У 2011 році в Україні були започатковані регіональні експерименти з упровадження медіаосвіти. Зокрема, Міністерство освіти і науки України у партнерстві з Академією української преси ініціювали упровадження медіаосвіти через [8]: формування та підтримку групи лідерів-медіапедагогів для початкової, середньої та вищої освіти; підготовку навчальних видань для різних аудиторій; залучення світового досвіду з впровадження медіаосвіти і медіаграмотності. Як наслідок, упродовж останніх років підготовлено та видано монографії, посібники й інші видання, зокрема:

- *Медіаосвіта та медіаграмотність* (В. Іванов, О. Волошенюк, Л. Кульчинська, Т. Іванова та ін. К.: АУП, ЦВП, 2012).
- *Брехня в інформаційному просторі та міжособовій комунікації* (О. Баришполець. НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013).
- *Український медіаландшафт* (за ред. В. Іванова. К.: ФКА, АУП, 2015).
- *Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін* (за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. К.: Центр вільної преси, АУП, 2016).
- *Дидактичні основи формування медіаграмотності в учнів початкової школи* (І. Старагіна, О. Волошенюк, О. Мокрогуз, О. Ганик. Вид.: Соняшник. 2020).
- *Медіаосвіта в школі та на уроці: Основи і приклади* (за загал. ред. В. Іванова. К. : АУП, Центр вільної преси, 2020).
- *Медіаосвіта на заняттях з фінансової грамотності* (Г. Горленко. Київ : АУП, ЦВП, 2021) тощо.

Звернемо увагу, що Міністерство освіти і науки України у партнерстві з Радою міжнародних досліджень та обмінів (IREX), Академією української преси і за підтримки Посольств США та Великої Британії також реалізує проєкт «Вивчай та розрізняй інфо-медійна грамотність». Мета проєкту — навчити здобувачів освіти критично сприймати інформацію, протидіяти маніпуляціям, усвідомити цінність високоякісної інформації в контексті сучасної шкільної освіти.

З 2013 року свою роботу розпочав портал "Медіаосвіта і медіаграмотність". Цей портал є інтерактивною платформою для

спілкування медіапедагогів задля сприяння відкритості та публічності процесів у медіаосвітньому середовищі. У межах порталу педагоги мають змогу скористатися електронною бібліотекою, конспектами уроків тощо (рис. 1).

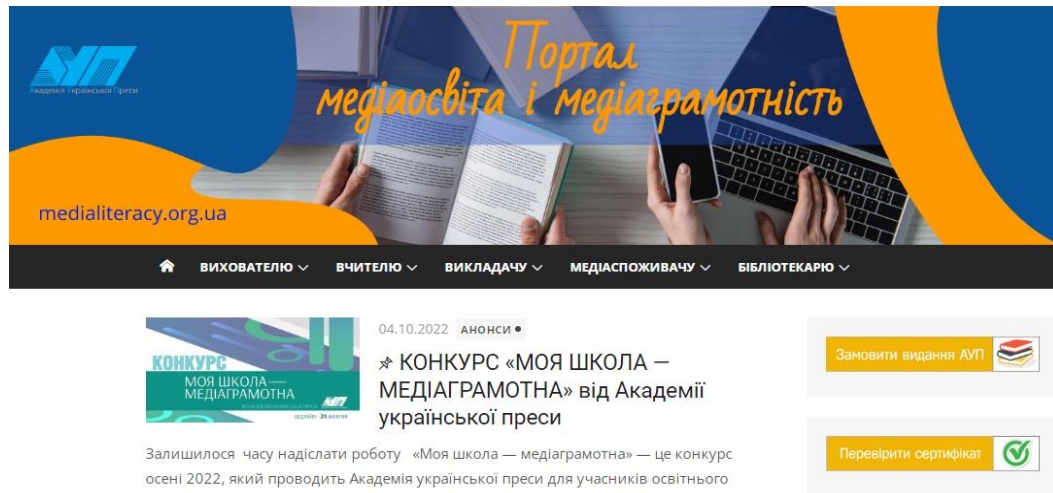

Рис. 1. Портал "Медіаосвіта і медіаграмотність" [11]

21 квітня 2016 року президія Національної академії педагогічних наук України схвалила нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні. У цій редакції було подано нове формулювання головної мети медіаосвіти: «стати фундаментом інформаційної безпеки держави, розвитку громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей» [7]. Також було оновлено перелік основних термінів, пріоритетні напрями медіаосвіти та внесено зміни щодо форм освіти.

Важливим кроком у становленні й розвитку медіаосвіти в Україні стало започаткування курсів, програм, надання рекомендацій з безпечної поведінки в Інтернеті. У цьому ракурсі розроблено значну кількість посібників, шкільних уроків. Наприклад, урок "Моя приватність" для учнів початкової школи навчить дітей розпізнавати приватну інформацію в Інтернеті (рис. 2).

Урок "Моя приватність" для учнів 5-8 класів орієнтовано на

ознайомлення молоді з ризиками після розголошення персональної інформації та наслідками публікації фотографій та персональної інформації в соцмережах. Учні 9-11 класів у межах уроку "Моя приватність" дізнаються про наслідки поширення приватної інформації у соцмережах.

2. Якщо ви комусь сказали номер телефону, електронну адресу, пароль, ви надали доступ до всієї інформації про себе, яка розміщена в телефоні, в електронній пошті.

Денис Денисович Денисенко
11 років
м. Чернівці, вул. Зимова, буд. 7, кв. 17
Хобі: мексика
Мама: Дарина Ігорівна Денисенко
Науковця

День народження: 02.02.2010
+380669966996
denschko022010@ukr.net
Пароль: football13920ukraine??
6372 3726 7263 2637

3. Інформація про те, у яку ви ходите школу чи куди ходите після школи, можуть використати злодії, щоб викрасти вас.

Вікторія Русланівна Вікторова
9 років
м. Слобожанськ, вул. Саїтна, буд. 2, кв. 9
Хобі: шахи та спортивний танець (танці на танцювальних вечірках)
Мама: Віра Вікторівна Вікторова
Психолог

День народження: 08.08.2013
+380500505050
marichka2013like@ukr.net
Пароль: marichkamarichka
Тато: Руслан Русланович Вікторов
Лікар-педіатр
4149 4148 4147 4146

4. Якщо ви сфотографуєте номер кредитної картки батьків або опікунів і комусь її надішлете чи візьмете та передасте банківську картку чужій людині, то ви та ваші батьки чи опікуни зацікавитеся без грошей.

Микола Миколайович Миколенко
7 років
м. Львів, вул. Веснича, буд. 44, кв. 22
Хобі: театр (давні на танцювальних вечірках)
Опікунок: Ірина Іванівна Миколенко
пенсіонерка

День народження: 07.07.2014
+38063663663
mukymuk0707@gmail.com
Пароль: 07072014
Опікун: Микола Олегівич Миколенко
Пенсіонер
5154 5255 5356 5457

Meta уроку
Навчити дітей розпізнавати приватну інформацію.
Навчити дітей розуміти, що не слід публікувати приватну інформацію в Інтернеті чи розповідати стороннім людям.

Словник
Приватність – це те, що ви повинні залишати при собі.

Хід уроку
Що таке приватність? – 20 хвилин

1. Скажіть дітям, що сьогодні ви будете говорити про приватність. Щоб краще зрозуміти, що це таке, запропонуйте подивитися відео "Що таке приватність": <https://youtu.be/kaazLYs1Wac>

2. Запам'ятайте: Про які речі вам не варто розповідати незнайомій людині?

Про що не слід розповідати незнайомій людині?

3. Попросіть учнів відповісти. Вони можуть відізнатися, але серед них виокремляйте такі: адреса, номер телефону, повне ім'я тощо.

Покажіть слайд, де зображено профіль людини. Попросіть дітей назвати, де відображені персональні дані. (У профайлі вся інформація – це персональні дані).

Софія Степанівна Степанчук
9 років
м. Полтава, вул. Сонячна, буд. 111
Хобі: теніс (давні на танцювальних вечірках)
Мама: Світлана Степанівна Степанчук
Учителька в школі №18

День народження: 11.11.2011
+380999998877
stpanchuk11112011@gmail.com
Пароль: 11112011
Тато: Степан Степанович Степанчук
Заступник директора школи
5168 9999 8888 7777 6666

Рис. 2. Урок для учнів 1-4 класів "Моя приватність" [9]

Цікавими є розробки для батьків, наприклад, онлайн-курс "Приватність дітей в Інтернеті" — серія відео-блогів на теми, про які треба знати батькам, щоб подбати про дотримання права дитини на приватність [10].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Аналіз етапів становлення та розвитку медіаосвіти в Україні довів необхідність здійснення саме ранньої медіаосвіти.

Список використаних джерел

1. Василюк С., Алексейчик О., Проценко О. Модель упровадження медіаосвіти в систему роботи дошкільного навчального закладу. *Матеріали обласної науково-практичної конференції «Практична медіаосвіта: навчання основ медіаграмотності»* (29 листопада 2017 року, м. Харків). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С.7-8.

2. Кузьма І. І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія: монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2019. 188 с.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л., Іванова Т., Мірошніченко Ю. 2-ге вид., стер. К.: АУП, ЦВП, 2012. 58 с.
4. Media Education, 1984: 8; за Федоров А., 2003 та Жилавская И., 2009: 82.
5. Потятиник Б. В. Масова журналістська освіта – а чому б ні? МедіаКритика. 2005. № 10. С. 7–10.
6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/11048/2010-09-29-kontseptsiya-vprovadzheniya-mediaosvity-v-ukraini/>
7. В Україні оновлено Концепцію впровадження медіаосвіти. URL: <http://litakcent.com/2016/04/27/v-ukrajini-onovleno-koncepciju-vprovadzhenja-mediaosvity/>
8. МОН підтримує ініціативу президента України щодо проведення уроків медіаграмотності в школах. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-pidtrimuye-initsiativu-prezidenta-ukrayini-shodo-provedennya-urokiv-mediagramotnosti-v-shkolah>
9. Урок для учнів 1-4 класу “Моя приватність”. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pozashkilna/protydia-torgivli-luydmy/2021/10/19/Pryvatnist.1-4.pdf>
10. Безпека дітей в Інтернеті. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/bezpeka-ditej-v-interneti>
11. Портал "Медіаосвіта і медіаграмотність". URL: <http://medialiteracy.org.ua/>

ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF MEDIA EDUCATION IN UKRAINE

V. Andriievskya, L. Ostapenko, N. Vorobyova

Abstract. The article focuses on the stages of formation and development of media education in Ukraine. The conducted analysis made it possible to specify the following main stages: experimental stage (2010-2013); the stage of gradual inculcation of media education and standardization of requirements (2014–2016); the stage of further development of media education and the completion of its mass implementation (2017-2020). Analysis of the stages of formation and development of media education in Ukraine proved the need for early media education.

Keywords: formation; development; media education.

